

In sanctum pascha (sermo 2) [Sp.] (fort. auctore Apollinare Laodicense)

1 Τὸ τῶν νομικῶν τύπων εὐλογον ἐπὶ τῆς ἀληθείας φαίνεται, οἷον τὸ ἄμωμον εἶναι τὸ πρόβατον, ᾧ περὶ τὴν τοῦ πάσχα θυσίαν ὁ νόμος ἐχρήσατο, τὸ ἄρρεν εἶναι, τὸ ἐνιαύσιον εἶναι, τὸ δεκάτη τοῦ μηνὸς ληφθὲν τεσσαρεσκαίδε κἀτη θύεσθαι πρὸς ἐσπέραν, τὸ ἀρχὴν λελογίσθαι μηνῶν, ἠνίκα τὸ πάσχα ἐτελεῖτο· πάντα γὰρ ταῦτα ἐν Χριστῷ καὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ πάθει συνίσταται καὶ ἀληθῆ καὶ ἀναγκαῖα, καὶ καθ' ἑαυτὰ λόγον ἔχειν οὐδένα δύναται.

2 Οὐδ' ἂν εὐροίεν οἱ Χριστὸν ἀγνοοῦντες ἀπολογισμὸν ποιήσασθαι περὶ τούτων καὶ διδάξαι διὰ τί ταῦτα προσέταξεν ὁ Θεός, οὐδ' αὐτό γε ὅλως τίνα αἰτίαν ἔχει τὸ θυσίαν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν πρωτοτόκων ὀρίσαι καὶ χρῆσιν τοῦ αἵματος ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις ποιήσασθαι· τί γὰρ ἰσχυρὸν εἰς τὴν τῶν πρωτοτόκων σωτηρίαν ἢ τῶν θυμάτων σφαγὴ, τί δὲ ἀναγκαῖον ἢ τοῦ αἵματος χρῆσις εἰς σημεῖον ἐπὶ τῶν οἰκιῶν; Θεός γέ τοι καὶ ἄνευ σημείων τὰς Ἑβραίων ἐγίνωσκεν οἰκίας, ὥστε θαυμαστὸν τὸ λέγειν "Ὁψομαι τὸ αἷμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς"· ἀνάγων δὲ καὶ ταῦτα εἰς τὴν ἀλήθειαν τὸ εὐλογον αὐτῶν ἐπιγνώσκει, καθάπερ 3 ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων ἐδείξαμεν. Τοῦ γὰρ ἀμώμου θύματος ὑπὲρ ἡμῶν πάσχοντος, ὁ ἐκ τοῦ πρωτοπλάστου λύεται θάνατος καὶ σώζεται ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, ἐν ἡμῖν πᾶσιν ὢν, τῇ ἀναστάσει τοῦ κυρίου ζωογονούμενος (δικαίως γὰρ λυτικὸν ἀμαρτίας καὶ θανάτου ζωὴ) καὶ τὸ αἷμα τὸ ἄμωμον σημεῖον τοῖς μετόχοις αὐτοῦ σωτήριον γίνεται καὶ πρὸς τοῦτο θεὸς ἀφορῶν σώζει τοὺς κεχρισμένους αὐτῷ διὰ πίστεως, οὐκ ἄλλως δυναμένους ἀποφυγεῖν τὸν δικαίως τιμωρὸν ἄγγελον, εἰ μὴ διὰ τοῦ φιλανθρώπως 4 ἐκχυθέντος ὑπὲρ ἡμῶν αἵματος.

Ἐρᾶς ὅσην ἔχει τὴν δύναμιν ὁ τύπος ἐπὶ τῆς ἀληθείας θεωρηθεὶς, ὥστε εἴ τις Ἰουδαῖος λέγειν ἐπιχειροίη· Τί δήποτε ὁ υἱὸς ἔπασχεν, ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος, ὡς οὐκ ἂν καὶ ἄνευ τούτου σωθεῖς; λεγέσθω πρὸς αὐτόν· Τί δήποτε τὸ πάσχα ἐθύετο πρὸς σωτηρίαν Ἰουδαίων πρωτοτόκων, ὡς οὐκ ἂν καὶ ἄνευ τούτου σωθέντων; κάκεῖνος μὲν οὐχ ἔξει τί ἀποκρίνηται, οὐ γὰρ θυσίας προσδεῖται θεὸς οὐδὲ σημείου πρὸς ἐπίγνωσιν οἰκιῶν· ἡμῖν δὲ συνηγορεῖ τὸ πρᾶγμα καὶ τῇ ἀγία πίστει μαρτυρεῖ, τῆς ἡμετέρας ἀδικίας ἐν τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Χριστοῦ λυομένης, ἄλλως δὲ οὐκ ἂν λυθείσης (σκότος γὰρ ὑπὸ φωτὸς ἀφανίζεται), καταργουμένου δὲ καὶ τοῦ ἡμετέρου θανάτου διὰ τῆς Χριστοῦ ζωῆς ὡσπερ σκότους ὑπὸ φωτός.

5 Ἱερὸν μὲν οὖν κάκεῖνο τὸ θῦμα, διότι τύπος ἦν τοῦ ἀληθοῦς· τοῦτο δὲ ἱερὸν ὄντως, ὡς ἀληθές, ἀγνοία μὲν τῆ τῶν ἀσεβούντων ἐκδιδόμενον θανάτῳ καὶ ἀναιρέσει, βουλῇ δὲ τοῦ θεοῦ πρὸς θυσίαν ἱερὰν λαμβανόμενον καὶ τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει προσφορά τῷ πατρὶ προσαγόμενον. "Παρέ δωκε" γὰρ φησι "ὁ πατήρ τὸν υἱὸν ὑπὲρ ἡμῶν", καὶ "Προσήνεγκεν ἑαυτὸν" τῷ πατρὶ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας "προσφορὰν καὶ θυσίαν εἰς ὁσμὴν εὐω 6 δίας". Καὶ τοῖς μὲν ἀναίρεσιν Χριστοῦ προσδοκήσασιν ὀλέθριος ἢ βουλή, τοῖς δὲ σωτηρίαν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ κυρίου ζητοῦσι σωτήριος ἢ πίστις· τούτους ἢ τιμωρία καὶ ὁ θάνατος ὑπερβαίνει, διότι μὴ πρὸς ἀπώλειαν θανάτῳ κατέχονται κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ σωτῆρος· "Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ 7 θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα".

Διὰ γὰρ τοῦ αἵματος τοῦ χυθέντος ὑπὲρ ἡμῶν πνεῦμα τὸ ἅγιον λαμβάνομεν, ἐπεὶπερ εἰς ἐν ἦλθε τό τε αἷμα καὶ τὸ πνεῦμα, ἵνα διὰ τοῦ ὁμογενοῦς ἡμῖν αἵματος τὸ μὴ ὁμογενὲς ἡμῖν πνεῦμα τὸ ἅγιον λαβεῖν δυνηθῶμεν καὶ διὰ τούτου τὴν εἴσοδον ἀποκλείσωμεν τῷ θανάτῳ τὴν εἰς ἡμᾶς.

8 Διπλῆ δὲ τίς ἐστὶν ἢ εἴσοδος τῷ θανάτῳ, καὶ διὰ τοῦτο διπλῆ γίνεται τοῦ αἵματος ἢ σφραγίς, "ἐπὶ τῶν δύο" φησὶ "σταθμῶν καὶ ἐπὶ τῆς φλιᾶς". Εἰσέρχεται μὲν γὰρ "δι' ἀμαρτίας ὁ θάνατος", ὡς ὁ ἀπόστολος φησιν, ἀμαρτία δὲ ἢ μὲν κατὰ τὸ

πάθος τὸ ἐν ἡμῖν-διττὸν δὲ τοῦτο, ἢ μαλακτικὸν τῆς ψυχῆς εἰς ἀπαλότητα, ἢ σκληροποιὸν εἰς τραχύτητα-, ἢ δὲ κατὰ τὸν λογισμόν, ὅτε μὴ ὑγιῆ μηδὲ ὀρθὰ λογίζοιτο· καὶ ἐστὶν ὁ μὲν λογισμὸς οἶονεὶ φλιά (τουτέστιν ὑπέρθυρον) ἐπὶ τοῖς σταθμοῖς ἑκατέρωθεν, ἡγεμονικὸς γὰρ καὶ ἀνώτερος τῇ φύσει, τὸ δὲ πάθος ἀνάλογον ἔχει τοῖς σταθμοῖς, ὑποκείμενον τῷ λογισμῷ, 9 καθάπερ οἱ σταθμοὶ τοῖς ὑπερθύροις ὑπόκεινται. Τίνα τὰ πρὸς ἀπαλότητα προσάγοντα πάθη; γαστριμαργία καὶ οἰνοφλυγία καὶ συνουσιῶν ἐπιθυμία· τίνα τὰ σκληρὰ τῆς ψυχῆς; ὄργαι καὶ αὐθάδεια· ὧν ὁ Παῦλος τὴν ἀναίρεσιν ποιούμενος ἔλεγε· "Μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν".

10 Ὅμοιον τοίνυν ἢ χριστὸς τῇ ἐνδύσει, ὅτε τῷ Χριστοῦ πάθει μορφούμενοι τὴν ἀγιότητα περιβαλλόμεθα τὴν Χριστοῦ μήτε εἰς ἡδονὰς ἐκλυόμενοι μήτε εἰς θυμοὺς ἐκτραχυνόμενοι· καλὸν δὲ καὶ τοῖς λογισμοῖς εἰπεῖν χριστὸς καὶ ἐπένδυμα σοφία ἢ μὴ σαρκική ἀλλ' ἢ κατὰ Χριστόν, ὥστε νεκροῦσθαι μὲν ἡμᾶς περὶ τὸν σαρκικὸν νοῦν οἷον ἀποθανόντας, κοσμεῖσθαι δὲ τῷ πνευματικῷ· οὕτω γὰρ οὔτε διὰ τῶν ἀλόγων παθῶν οὔτε διὰ τῶν ἀφρόνων λογισμῶν ἐπίησιν ἡμῖν ἢ ἁμαρτία οὔτε καταδυναστεύει ἡμῖν ὁ θάνατος.

11 Τοιοῦτον μὲν δὴ τὸ τῆς χρίσεως μυστήριον· μετὰ δὲ τὴν χριστὸν ἐστὶν ἡ βρώσις, εἰσοικίζουσα τὸ σῶμα τὸ θεῖον εἰς ἡμᾶς καὶ ἀναμιγνύουσα πρὸς ἕνωσιν· "Φάγονται" 12 φησι "τὰ κρέα ταύτη τῇ νυκτὶ ὅπτα πυρὶ". Νύξ ὁ παρὼν οὗτος αἰὼν· "Ἡ νύξ προέκοψε" Παῦλος φησι· διὰ πυρὸς ἢ τοῦ ἀγίου μετάληψις σώματος, τουτέστι δι' ἐμπύρου καὶ ζεύσεως σπουδῆς. "Τῷ πνεύματι" φησι "ζέοντες", καὶ "Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν" λέγει "καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη";

13 Ὡσπερ δὲ τὸ πῦρ ἐμφανιστικὸν τῆς ζεύσεως σπουδῆς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν κρεῶν παραλαμβανομένων, οὕτως ἄζυμα τῆς ἀπλότητος καὶ αἰ πικρίδες τῶν ἐπακολουθουσῶν θλίψεων· "Ἄζυμα" γάρ φησι "ἐπὶ πικρίδων ἔδον 14 ταί". Ἀπλοῦς ὁ τρόπος καὶ ἀκακοποιῆς, τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο καὶ πανοῦργον ἀποτιθέμενος, ὡσπερὶ ζύμη, τὸ δὲ νέον καὶ ἀπάνουργον ἀνειληφώς, ἴν' ἄζυμος ἦ· "Τὸ πάσχα γὰρ ἡμῶν" φησιν "ἐτύθη Χριστός, ὥστε ἐορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας"· πικρὸν δὲ αἰ θλίψεις, "ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς θλίψεσι" φησι "καυχώμεθα, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἢ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἢ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἢ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει. Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν", ὥστε προσιέμεθα τὴν θλίψιν ἐν ἡδύσματος τρόπῳ διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἐξ αὐτῆς καὶ τὴν βασιλείαν.

15 Ἀπαγορεύει δὲ τὸ πρόσταγμα μὴ ἐσθίειν ἀπὸ τῶν κρεῶν ὡμῶν· τοῦτο δὲ τοῖς μὲν σωματικῶς ἀκούουσιν οὐδένα λόγον ἂν ἔχοι, δι' ὧν ἀπηγόρευσε θεὸς τὸ μὴ ἂν ποτε γενόμενον, οὐδεὶς γὰρ ὡμῶν ἂν φάγοι· παρά γε ἡμῖν καὶ μέγιστον παρέχεται λόγον τὸ μὴ ἀργῶς προσιέναι τῇ τοῦ θεοῦ σώματος μετάληψι· ἀμετάληπτον γὰρ καθίσταται τοῖς ἀργῶς αὐτὸ μεταχειριζομένοις καὶ μὴ δι' ἔργων ἀγαθῶν τῆς πρὸς αὐτὸ συγκράσεως ἀντιποιοιμένοις· "Ἡ πίστις" φησὶ "χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστὶ", καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀργῶς διακειμένοις ἐπιφέρονται θλίψεις "πρὸς τὸ συμφέρον", ὡς ὁ Παῦλος φησι, ἵνα μεταλαμβάνωσι τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ.

16 Ἀργίαν δὲ ἐμποιεῖ περὶ τὰ πνευματικὰ ἔργα τὸ φιλήδονον τῆς σαρκός· διόπερ ἐτέρῳ συμβόλῳ τοῦτο δηλῶν ὁ νομοθέτης ἀπαγορεύει καὶ "ἐψημένον ὕδατι" φαγεῖν· πρὸς ἡδονὴν γὰρ τῆς βρώσεως τὸ ἐψόμενον παρασκευάζεται, μεθ' ἡδονῆς δὲ τὴν θεῖαν τροφήν οὐκ ἔστιν ὑποδέξασθαι· οὐ γὰρ ἀναμίγνυται τρόπῳ σαρκικῶ δύναντι πνευματικῇ.

17 Μὴ τοίνυν ἔψε τὸ κρέας τὸ ἅγιον, φησὶν, ἀναμιγνύων ἡδύσμασιν αὐτό, ἀλλ' "ὅπτα πυρὶ" μόνον ἐσθιέσθω, ὅπερ ἢ σπουδὴ σύντονος ἀφιλήδονος. Τὸ

φιλήδονον οὐ φιλό θεον, ὡς ὁ Παῦλος φησι, καὶ "ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία", τούτοις οὐκ ἔστι θεὸς ὁ θεός· οὐδὲ οἱ τὴν εὐχαριστίαν εἰς πολυτελεῖς εὐωχίας μετατιθέντες ἀπόδεκτοι παρὰ τῷ ἀποστόλῳ, βρώσεως πολλῆς καὶ ποικίλης καὶ πόσεως ὑπόθεσιν ποιούμενοι τὴν ἀγιαστικὴν κοινωνίαν, πρὸς οὓς ὁ Παῦλος φησι· "Οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν καὶ ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει. Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταίσχυνετε τοὺς μὴ ἔχοντας· Τί εἶπω ὑμῖν; Ἐπαι νέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ"· φησι δὲ ἐκ ταύτης τῆς ἀνεπιτηδεύτου χρήσεως περὶ τὸ ἅγιον βρῶμα συμβαίνειν αὐτοῖς τοὺς πειρασμούς, ὅτι μὴ ἀγίως τῷ ἀγίῳ προσίασι· "Διὰ τοῦτο" γὰρ "ἐν ὑμῖν" φησι "πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

Εἰ 18 δὲ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα." Ἄσε βείας γὰρ ὑπεύθυνοι τῆς εἰς τὸν κύριον οἱ μὴ παρέχοντες ἐπιτήδειον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀνάκρασιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅπερ ἡμῖν ἔδωκεν ἵνα πρὸς αὐτὸ κερνάμενοι πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀνακινῶμεθα, ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο ὅλως εἰς σῶμα ἔδωκεν ἑαυτὸν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ "σὰρξ ἐγένετο" κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν, ἵν' ἐπειδὴ μετάσχειν ὡς λόγου μὴ οἷόν τε ἡμῖν, ὡς σαρκὸς μετάσχωμεν αὐτοῦ, τῇ πνευματικῇ σαρκὶ τὴν ἡμετέραν οἰκειώσαντες καὶ τῷ πνεύματι τὸ πνεῦμα κατὰ δύναμιν, ὡς ἂν ὁμοιώματα Χριστοῦ κατασταίημεν, ναοὶ τοῦ πνεύματος γενόμενοι, καθά φησιν ὁ ἀπόστολος· "Ναοὶ τοῦ θεοῦ ἐστε", καὶ πάλιν· "Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ;" καὶ διὰ τῆς ἀναμίξεως τῆς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ σώματα γίνεται καὶ περιέπειν "ἐν ἁγιασμῷ", ταῦτα δὴ περιέποντας ὡς μέλη Χριστοῦ· "Οὐκ οἴδατε" γὰρ φησιν "ὅτι τὰ μέλη ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; Ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο."

19 Τὴν μὲν οὖν σκευασίαν τῆς ἁγίας τροφῆς οὕτω καὶ ἐν τοιούτοις συμβόλοις διέταξεν ἢ νομοθεσία, "πρὸς τὸ" ἡμῖν "συμφέρον" διατάξασα τὴν τότε προτύπωσιν· "κεφαλὴν" δὲ φησι "σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐντοσθίοις", κεφαλὴν μὲν αἰνιττόμενος τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐπιφανείας, αὕτη δὲ ἦν ἢ προτέρα παρουσία, πόδες δὲ τὸ τέλος, αὕτη δὲ ἦν ἢ δευτέρα παρουσία, ἧς ἄνευ τὴν προτέραν οὐκ ἔστι πιστεύεσθαι, ἐπεὶ μὴ πάντα τὰ προφητευθέντα ἐπλήρωσεν αὕτη· διόπερ οὐδὲ πιστεύουσιν Ἰουδαῖοι <διὰ> τὸ μὴ πεπληρῶσθαι τὰ τῆς ἐνδόξου παρουσίας, οὐκ εἶναι Χριστὸν οἰόμενοι τὸν οὕτω 20 παραγενόμενον. Διὰ τοῦτο συμπλέξας εἶπε "κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ", τουτέστι τὴν προτέραν παρουσίαν μετὰ τῆς δευτέρας, ἵνα καὶ σὺν ἀδοξία "πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν" ἀχθέντα δέξη τὸν Κύριον καὶ "βασιλέα μετὰ δόξης" φαινόμενον ἴδῃς, ἅπερ ἀμφοτέρω προεῖπεν Ἡσαίας ὁ προφήτης, καὶ μὴ τὴν λύτρωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπαιτήσης, ἀλλ' ὕστερον προσδοκίης τὸ "Ἡξεῖ ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος καὶ ἀποστρέψει ἀσεβεῖς ἀπὸ Ἰακώβ", σώζοντος αὐτοῦ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λαοῦ τὸ μέλλον ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφειν, ἐπὶ δὲ τῆς προτέρας παρουσίας τούναντιον ἴδῃς πληρούμενον τὸ "Ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφήκα τὴν κληρονομίαν μου" καὶ τὸ "Παρέδωκε τοὺς ἀσεβεῖς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου".

21 "Κεφαλὴν" οὖν "σὺν τοῖς ποσὶ" λέγων προδιαμαρτύρεται τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι τὴν ἄδοξον παρουσίαν τοῦ κυρίου μὴ χωρίσητε τῆς ἐνδόξου, ἵνα μὴ τῆς κοινωνίας χωρισθῆτε τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπιστήσαντες· ἀλλὰ καὶ "σὺν τοῖς ἐντοσθιδίοις" φησί. Τί τοῦτό ἐστίν; Μὴ σκανδαλισθῆτε περὶ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπόκρυφον θεωρήσατε· μὴ ἄνθρωπον ἐπίσης ὑμῖν νομίσητε, διότι ἐστὶ "καὶ ἄνθρωπος" κατὰ σῶμα, ἀλλὰ γινώτε πνευματικῶς 22 αὐτὸν καὶ γνώσεσθε ἐν αὐτῷ τὸν πατέρα. Ἔως γὰρ ἂν τὸ ἐντὸς μὴ ὄραξ μηδὲ μετέχης ἐντοσθιδίου, οὕτω Χριστὸν

έώρακας, ἄνθρωπον οἰόμενος αὐτόν, οὐ θεόν· λέγει δὲ αὐτός· "Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα".

23 Σκεπτέον δὲ καὶ τί τὸ "οὐκ ἀπολείψετε ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρῶν", καὶ τοῦτο ἡμῖν ὁ Παῦλος ἐρμηνεύετω λέγων "ἀνάμνησιν" ἡμᾶς τοῦ πάθους τοῦ κυρίου ποιῆσθαι "ἕως ἂν ἔλθῃ". αὕτη γὰρ ἕως τοσοῦτου τελεῖται καὶ σώζει τοὺς τελοῦντας, ἕως ἢ παροῦσα νῦξ παρέλθῃ καὶ πρῶτ' ἰσχυρῶς γένηται καὶ ζῶν ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ Χριστὸς ἐπιλάμψη, διὰ τῆς ζωῆς ἑαυτοῦ σώζων ἡμᾶς ὁ νῦν διὰ τοῦ θανάτου σώζων· "Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες" φησὶ "κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶν μᾶλλον καταλλαγέντες 24 σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ". Εἰ δὴ νῦν μὲν ἐν τῷ θανάτῳ Χριστοῦ σωζόμεθα, τότε δὲ ἐν ζωῇ, οἰκεῖον τὸ σύμβολον τὸ μὴ καταλιμπάνεσθαι τῶν κρεῶν τοῦ θύματος "ἕως τὸ πρῶν"· καὶ γὰρ ἡμεῖς τότε ζῶντες ἐσόμεθα καὶ ἢ παροῦσα νέκρωσις ἡμῶν πάρεισι, νῦν μὲν οὐκ ἄλλως σωζομένων εἰ μὴ νεκρωθῆμεν, τότε δὲ ζωτικὴν ἐχόντων σωτηρίαν· "Μὴ τὰ ἐπίγειά" φησὶ "φρονεῖτε, ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ". 25 Διὸ καὶ εἴ τι τῶν κρεῶν τοῦ ἱερείου περισσεῦον πυρὶ κατακαίεται, ἵν' εἰδείημεν ὅτι κατὰ τὸν νῦν αἰῶνα Χριστὸς τέθνηκε "τῇ ἁμαρτίᾳ ἐφάπαξ", "οὐκέτι" δὲ "θάνατος αὐτοῦ κυριεύει", ἀλλὰ ἀφήρηται τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος ὡσπερὶ πυρός, τὰ τοῦ θανάτου σημεῖα τῆς ζωῆς ἐπικρατησάσης.

26 Τὸ δὲ δὴ "Ὅστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ" φησὶ μὲν ὁ μακάριος Ἰωάννης καὶ σωματικῶς πεφυλάχθαι, μὴ κατεαγέντων αὐτοῦ τῶν σκελῶν, ἔχει δὲ καὶ τὴν πνευματικὴν δήλωσιν, ὅτι τὸ στερρόν τὸ ἐν αὐτῷ διέμενεν ἀήττητον, καὶ διὰ τοῦτο φθορὰ τοῦ σώματος οὐχ ἤψατο, στερροτάτην καὶ ἀσύντριπτον σχόντος τὴν ὑποβάθραν, διὰ τὸ θεῖως καὶ μὴ σαρκικῶς συστήναι τὸ σῶμα καὶ θεῖαν ἐσχηκὸς τὴν γέννησιν μὴ ὑποκεῖσθαι τῇ τῶν ἀνθρώπων φθορᾷ. "Ἡ σὰρξ αὐτοῦ" φησὶ "οὐκ εἶδε διαφθοράν".

27 Ταῦτα περὶ τῆς σωτηρίου χρίσεως καὶ τῆς ἱερᾶς βρώσεως ἐξητακότες παυσώμεθα τοῦ λόγου, καὶ νῦν εἰς ἑτέραν ἐξέτασιν τὰ μετὰ τοῦτο καταλιπόντες, αἰτούμενοι παρὰ τοῦ κυρίου τὴν αἴτησιν, ἦν Δαυὶδ ἠτήσατο· "Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου", ἵν' ἡμῖν μὴ εὐκαταφρόνητος ἢ τῶν νομίμων ἀνάγνωσις ἢ καθάπερ Ἰουδαίοις ἕως τῶν τύπων ἰσταμένοις, ἀλλὰ θεῖως τὰ θεῖα νοοῦντες σύμβολα πρὸς τὴν θειοτάτην ἀλήθειαν φανῶμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.